

ФЕДЕРАЛІЗМ: ДОСВІД СПОЛУЧЕНИХ ШТАТІВ АМЕРИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ВПРОВАДЖЕННЯ В УКРАЇНІ

Дячук В.Т.,

*студент 1 курсу факультету європейського
права та правознавства*

ДВНЗ “Ужгородський національний університет”

Сполучені Штати Америки є не лише однією з найдавніших демократій сучасного світу, а й надзвичайно складною, і у той же час досконалою за устроєм, державою. Актуальність цього дослідження на сучасному етапі обумовлена декількома обставинами. Передусім розвиток української держави повинен спиратись на досвід іноземного будівництва, у тому числі таких сталих демократій, як США. У цьому контексті набуває надзвичайної актуальності світовий досвід вирішення питань організації діяльності та взаємин центральних і регіональних органів держави. Крім того, потребує усвідомлення природа сучасного американського федералізму, який став не стільки формою політико-територіального устрою, скільки способом демократизації та децентралізації влади. [3.28]

Незважаючи на безсумнівну актуальність цієї тематики, в Україні поки що відсутні комплексні правові дослідження

американського федералізму. Всі дослідження з питань форми політико-територіального устрою в різних державах світу містяться в основному у підручниках з курсу конституційного права зарубіжних країн (М.О. Баймуратов, А.З. Георгіца, К.О. Закоморна, Ю.М. Коломісць, В.О. Ріяка, В.М. Шаповал). Автори, які звертались до окремих аспектів питання, пов'язаних із тематикою роботи, варто зазначити В.А. Власихіна, С.А. Сгорова, А.О. Мішина (принципи федеративного устрою, розподіл влади у системі стримувань і противаг), І.А. Алебастрову, В.І. Лафітського, М.С. Салікова (порівняльно-правовий аналіз федералізму США і РФ) та інші. [4.4]

Головною метою нашої роботи є дослідження основних елементів американського федералізму, і можливості застосування федералізму в Україні. Для досягнення мети роботи обрано такі завдання:

- охарактеризувати основні етапи американського федералізму;
- з'ясувати яким чином партії сприяють налагодженню взаємодії органів влади й громадянського суспільства;
- обґрунтувати значення місцевого управління у створенні владної вертикалі;
- оцінити можливості національного впровадження;

Важливим є розуміння поняття федерації і федералізму, що сформульовані у зарубіжній та вітчизняній науці, розглянути еволюцію взаємин федерації та штатів врегульованих у Декларації незалежності (1776 р.), Статтях конфедерації (1781 р.) і Конституції США 1787 р. Положення Конституції США 1787 р. надали можливості Верховному Суду США в залежності від суспільно-політичних реалій доволі вільно тлумачити конституційно-правові норми, що закріплюють «вертикальний» та «горизонтальний» розподіл повноважень між федерацією й її суб'єктами. Характерною рисою розвитку «внутрішнього федералізму» в США була боротьба централізації та децентралізації в умовах суворого конституційного розмежування компетенції союзу і штатів. Ця боротьба протягом понад двохвікової історії розвитку американського федералізму велася здебільшого навколо проблеми взаємин, розмежування компетенції між федеральними органами та органами окремих штатів.

Результатом цього стало те, що, пройшовши через всі труднощі в пошуках ефективної взаємодії, шляхів легітимного подолання напруги між владними органами всіх рівнів, американський федералізм набув форми «кооперативного федералізму», що виходив з прагматичних принципів «корисності в вигоди». Це говорить про досить вдале розв'язання питання щодо розмежування відповідної компетенції органів влади союзу та суб'єктів федерації, котре побудоване на основі принципів виключної компетенції федерації, коли сфера компетенції суб'єктів утворюється шляхом передачі їм так

званих залишкових повноважень – повноваження , які не занесені конституційним законодавством до федеральних. [1.372]

Партії відіграють значну роль у суспільстві та державі, оскільки у силу їх організаційної неформальності кожний громадянин розглядається, як потенційний член цих політичних об'єднань. Обґрунтовується, що інституціоналізація політичних партій відбувається у двох формах – конституціоналізації та законодавчої інституціоналізації. Вказується, що конституція штату містить основні положення про роль політичної партії та принципи її функціонування, які розвинуті у Законі «Про політичні партії» (у ред. 1993 р.). Доводиться, що даний Закон відноситься до групи «сильних» американських законів про політичні партії, тому що досить докладно регламентує порядок утворення , реєстрації, фінансування, а також структуру, функції, внутрішні правила роботи партій . [4.9]

Призначення Губернатора, як «титулованого» лідера однієї із ключових партій є своєрідним, оскільки взаємозв'язок партійного апарату і глави виконавчої влади досить суттєвий. Констатується, що усі інші інституції (Уряд і Кабінет Губернатора), які входять до виконавчої гілки влади штату, виконують функції допоміжних і дорадчих органів при Губернаторі. Вивчаються повноваження Губернатора у різних сферах суспільного життя , і пропонується їх власна вдосконалена класифікація . Акцентується вагомість повноважень глави виконавчої влади у галузі управління і незалежність їх здійснення від Президента.

Розглядається роль органів місцевої влади у системі державного управління. Усі органи місцевого управління функціонують на основі принципу “home rule”, який гарантує їм автономію у вирішенні місцевих справ. Вказується, що на всіх ланках адміністративно-територіального устрою штату формуються органи місцевого управління . Робиться висновок про багатоманітність варіантів місцевого управління , котрі як найкраще відображають специфіку економічного , соціального, духовно-культурного та політичного розвитку місцевої громади . Судження про збільшення ваги органів місцевого управління у процесі законотворчості штату, а також обґрунтовується тенденція розширенні повноважень місцевої влади в усіх сферах життєдіяльності суспільства. [4.12]

Зрозумівши ідею американського федералізму , ми можемо на її основі розглянути перспективи впровадження федералізму в Україні. Потрібно зазначити , що федерація виправдовує себе тоді коли сильне управління на місцях , в Україні ж органи місцевого самоврядування досить на низькому рівні розвитку. Подібні теми для обговорення вважаються провокаційними , адже можуть призвести до поділу та розколу країни . У дискусіях навколо теми федеративного устрою для України неодмінно присутнє прізвище В.Чорновола. В період гострої

політичної напруги в Україні, а разом і позиція В. Чорновола стосовно неї набувала надзвичайної політизації. Політик уявляв майбутню Україну федеративною державою – «союзом земель, які склалися історично і несуть на собі природно кліматичні, культурно-ентографічні, мовно діалектні, побутово-господарчі та інші відмінності, що творять неповторне різнолике обличчя єдиного народу». Варто також зазначити, що ставлення до можливої федералізації, серед громадськості була далеко не однозначною, це супроводжувалося запеклими суперечками. [2.24]

З часу першого оприлюднення ідеї федеративного устрою для України, політика змінювалась. Відтак, федералізації почала розглядатись як віддалена перспектива. [2.33]

Україна – унітарна держава, а представники всіх національностей, які проживають в ній через принципи добросусідства та гармонійного співіснування, застосовуючи справжнє народовладдя, можуть повністю задовольнити свої потреби.

У роботі ми спробували здійснити теоретичне узагальнення, що полягало в розкритті особливостей американського федералізму в цілому та можливостей впровадження в Україні і дійшли до таких висновків:

1. Конституція США 1787 р. закладає правову невизначеність відносин Союзу та штатів. Особливість конституційно-правової регламентації взаємовідносин федерації і штатів полягає, по-перше, у наявності положень, які корегують принципи федералізму, а по-друге, відповідні норми не мають юридичної конкретики. Свого часу це змусило федеративні органи витлумачити Конституцію на користь федерації.

2. Саме ця невизначеність зробила гнучкими конституційно-правові механізми взаємодії центру зі штатами. Вказана особливість сприяє здібності американського федералізму адаптуватися до існуючих реалій у суспільстві та постійно реформуватися.

3. Застосування американського варіанту федералізму в сучасній Україні може спричинити до неоднозначності поглядів серед населення і в подальшому призвести до розколу країни.

4. Зміна політико-територіального устрою України, що є досить складною процедурою за сучасною Конституцією України, зазнала помітної трансформації і рухається у напрямку відмови від федералізації. Відтак федерація почала розглядатись як віддалена перспектива.

Список використаних джерел

1. Л. М. Бостан , С. К. Бостан Історія держави і права зарубіжних країн . 2-е видання ,перероб. і доп.: Навч. посібник - К.: Центр учбової літератури , 2008 . 730 с.
2. О.В. Андрущук / В. Чорновіл / Ідея федералізації України : еволюція поглядів // С 22-34.
3. Барабаш Б.А. деякі особливості конституційно-правового регулювання взаємовідносин федерації та суб'єктів у США/ Барабаш Б.А. // Форум права. – 2008. – №1. – С.28-33 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.nbu.gov.ua/>
4. Барабаш Б.А Політичні інститути та конституційне право США . Харків – 2008 // С. 1-18.
5. Барабаш Б.А. Законодавча влада штатів США: структура та функції/ Барабаш Б.А. //Право України. – 2000. – № 12. – С. 116 – 120.

Науковий керівник: к.і.н., доцент Головач А.Й.